

MATERIAŁY

Halina Grzywacz

Zagadnienia badawcze prac magisterskich i licencjackich napisanych w Instytucie Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Akademii Pedagogicznej w Krakowie w latach 1992–2005

W roku akademickim 2006/2007 mija 30. rocznica pierwszych obron prac magisterskich w Instytucie Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Akademii Pedagogicznej w Krakowie. W związku z tą rocznicą zaistniała potrzeba podsumowania dorobku naukowego i dydaktycznego pracowników Instytutu, jakim są prowadzone przez nich prace magisterskie i licencjackie. Ten młody kierunek studiów ma jednak duże osiągnięcia kadrowe, badawcze, dydaktyczne i nieprzerwanie realizuje się w ramach Wydziału Humanistycznego Akademii, od lat siedemdziesiątych XX wieku, gdy rozpoczął swoją działalność dydaktyczną.

1. Charakterystyka lat 1977–2005

Pierwsze prace magisterskie z zakresu bibliotekoznawstwa zostały obronione w 1977 r., a promotorami byli Jerzy Jarowiecki i Edward Chełstowski. W sumie prace obroniło 30 osób¹. Lata 1977–1985 i 1986–1991 zostały bardzo dokładnie omówione w artykułach zamieszczonych w „Pracach Bibliotekoznawczych” Instytutu².

¹ J. Jarowiecki, *Samodzielny Zakład Bibliotekoznawstwa*, [w:] *Wyższa Szkoła Pedagogiczna im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie w latach 1946–1981*, pod red. Z. Ruty, Kraków 1981, s. 182–190.

² E. Chełstowski, *Kształcenie bibliotekarzy w Wyższej Szkole Pedagogicznej im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie*, „Roczniki Biblioteczne” 1977, z. 3/4 s. 1003–1013; W. Magiera, *Prace magisterskie powstałe w Samodzielnym Zakładzie Bibliotekoznawstwa WSP w Krakowie w l. 1977–1985*, [w:] *Książki, czasopisma, biblioteki Krakowa XIX i XX w.*, Kraków 1988, s. 24–40; B. Czubałowa, *Prace magisterskie w Katedrze Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej WSP w Krakowie w latach 1986–1991*, „Rocznik Naukowo-Dydaktyczny WSP w Krakowie. Prace Bibliotekoznawcze VIII” 1996, s. 207–213.

Oprócz tradycyjnej bibliografii powstała również elektroniczna baza prac magisterskich. Jest doprowadzona do 2002 roku i mieści się na stronie internetowej Instytutu³. Natomiast lata 1992–2005 są przedmiotem niniejszego opracowania⁴.

Załączone tabele odzwierciedlają stan ilościowy broniących prac, tematykę prac magisterskich i licencjackich w latach 1977–2005⁵ oraz kondycję Instytutu w kształceniu kadr bibliotekarskich.

Rok	Liczba prac	Rok	Liczba prac
1977	30	1992	56
1978	64	1993	68
1979	75	1994	77
1980	98	1995	93
1981	49	1996	151
1982	61	1997	36
1983	65	1998	150
1984	51	1999	194
1985	39	2000	165
1986	64	2001	70
1987	31	2002	137
1988	19	2003	165
1989	59	2004	163
1990	39	2005	179
1991	43	RAZEM	2491

Tabela 1. Stan ilościowy prac magisterskich i licencjackich za lata 1977–2005*

*Stan ilościowy w obrębie lat ustalono na podstawie istniejących bibliografii prac magisterskich (zob. przyp. 5) i jest w trakcie ciągłego uzupełniania, ponieważ istnieją rozbieżności pomiędzy zestawieniami Archiwum, Dziekanatu i Instytutu.

³ Prace magisterskie IBiN (1977–1999), Prace magisterskie IBiN (1977–2002) wersja testowa, < <http://www.wbp.krakow.pl/cgi-bin/mak.www2/mak.www.exe?BM=18JE=P>> (3.04.2006).

⁴ H. Grzywacz, D. Wilk, *Bibliografia prac magisterskich napisanych w Instytucie Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Akademii Pedagogicznej w Krakowie za lata 1992–2004*; toż za rok 2005, Kraków 2006.

⁵ *Bibliografia prac magisterskich wykonanych w Samodzielnym Zakładzie Bibliotekoznawstwa Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Krakowie za lata 1977–1979*. Oprac. M. Pieczonka (poz. 1–169), Kraków 1980; Toż za rok 1980. Oprac. G. Dymańska, M. Pieczonka (poz. 170–257), Kraków 1981; Toż za rok 1981. Oprac. G. Wrona, M. Pieczonka (poz. 258–306); Toż za lata 1982–1983. Oprac. B. Góra, Kraków 1984 (poz. 307–432); Toż za rok 1984. Oprac. B. Góra (poz. 433–478), Kraków 1985; *Bibliografia prac magisterskich wykonanych w Katedrze Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej WSP w Krakowie za lata 1985–1991*. Oprac. M. Gloger, M. Więclawek (poz. 479–779), Kraków 1992; *Bibliografia prac magisterskich napisanych w Instytucie Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Akademii Pedagogicznej w Krakowie za lata 1992–2004*. Oprac. H. Grzywacz, D. Wilk, Kraków 2005; toż za rok 2005, Kraków 2006.

W sumie w Samodzielnym Zakładzie Bibliotekoznawstwa, w Katedrze, a obecnie Instytucie Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa w okresie od 1977 do 2005 roku powstało prawie 2500 prac magisterskich i licencjackich o szerokim spektrum tematów. Obszarem badań objęto miejscowości i regiony od Kaszub, Warszawy po Ustrzyki Górne, od Zamościa po Nyse. Chronologia prac badawczych obejmuje całość dziejów książki i bibliotek w Polsce, od początków do chwili obecnej. Z tabeli 1 obrazującej liczbę obronionych prac w poszczególnych latach wynika, że najczęściej prac obroniono w latach 1996–2004 (1525) oraz w roku 2005 (179). Wiąże się to z realizacją programów ministerialnych, dzięki którym nauczyciele–bibliotekarze uzupełniali i uzupełniają wykształcenie⁶.

Lp.	Tematyka	Liczba prac
1.	Bibliologia	6
2.	Biblioteki i udostępnianie książek	466
3.	Biblioterapia	20
4.	Bibliografia	165
5.	Recepcja książki. Czytelnictwo	255
6.	Edytorstwo. Drukarstwo. Księgarstwo	441
7.	Historia książki	69
8.	Tradycja i współczesność czasopiśmiennictwa polskiego	644
9.	Informacja naukowa	106
10	Kultura literacka. Dzieje literatury	325
	Razem	2491

Tabela 2. Główne tematy prac magisterskich i licencjackich w latach 1977–2005

Przedstawione tabele 1 i 2 odzwierciedlają nie tylko tematykę prac magisterskich, ale również dorobek naukowo-dydaktyczny Instytutu. Znaczna część kadry naukowej Instytutu to jego absolwenci, którzy realizując swoje zainteresowania badawcze, poszerzają również tematykę prac. Problematyka badawcza obejmuje takie zagadnienia, jak biblioteki szkolne, pedagogiczne, publiczne, historię książki polskiej XVI–XIX i XX w., historię prasy i czasopiśmiennictwa polskiego, czytelnictwo i społeczny obieg książki. Ponadto wykonane zostały prace bibliograficzne, z informacji naukowej, edytorstwa, zagadnień wydawniczo-księgarskich, a także z literaturoznawstwa, historii kultury i życia literackiego różnych miast i miejscowości. Należy nadmienić, że często tematy nawzajem uzupełniają się, łączą i trudno dokonać precyzyjnego podziału tematycznego.

⁶ Rozporządzenie MEN z 10 października 1991 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli oraz określenia szkół i wypadków, w których można zatrudniać nauczycieli nie mających wyższego wykształcenia. Dz. U., Nr 98, poz. 433, zm. z 1994 r. Nr 5, poz. 19 i Nr 109, poz. 521 z 1999 r., Nr 14, poz. 127.

Imię i nazwisko	Liczba prac	Imię i nazwisko	Liczba prac
Adam Bańdo dr	5	Halina Kosętka dr hab. prof. AP	97
Irena Bar-Świąch doc. dr hab	72	Henryka Kramarz dr hab. prof. AP	64
Hanna Batorowska dr	25	Piotr Krywak dr	55
Halina Bursztyńska prof. dr hab.	12	Maria Lizis prof. dr hab.	7
Jan Bujak dr	19	Andrzej Notkowski prof. dr hab.	120
Edward Chelstowski dr	13	Jan Okoń dr	18
Henryk Czubała dr	16	Jerzy Ossowski dr	20
Józef Czerni dr	14	Maria Pidłypczak-Majerowicz dr hab. prof. AP	10
Krzysztof Dmitruk prof. dr hab.	15	Marek Pieczonka dr	29
Ryszard Ergetowski prof. dr hab.	48	Bożena Pietrzyk dr	55
Anna Faber-Chojnacka dr	6	Maria Radwańska dr	27
Tadeusz Frączyk dr	27	Zofia Sokół prof. dr hab.	27
Barbara Góra dr	24	Janusz Sowiński prof. dr hab.	8
Maria Guśpiel dr	8	Wacława Szelińska prof. dr hab.	187
Lidia Ippoldt dr	35	Józef Szocki prof. dr hab.	96
Jerzy Jarowiecki prof. dr hab.	530	Alfred Toczek dr	26
Ryszard Jaskuła dr hab. prof. AP	46	Krzysztof Woźniakowski dr hab. prof. AP	110
Maria Jazowska-Gumulska dr	92	Ewa Wójcik dr	20
Barbara Kamińska-Czubała dr	42	Władysława Wójcik dr	3
Maciej Kawka prof. dr hab.	86	Grażyna Wrona dr	64
Franciszek Kleszcz dr	37	Józef Zając dr	101
Maria Konopka dr hab. prof. AP	87	Michał Zięba dr	91

Tabela 3. Promotorzy prac za lata 1977–2005*

* Liczba prac uzależniona jest od czasu zatrudnienia oraz ilości studentów przypadających na pracowników prowadzących seminaRIA magisterskie i licencjackie.

Z tabeli 2 wynika, że najwięcej prac badawczych powstało z zakresu szeroko pojętego czasopiśmiennictwa oraz prac łączących w sobie elementy prasoznawcze i bibliograficzne. W analizowanym okresie bardzo mocno ugruntowana była pozycja Katedry Czasopiśmiennictwa i Kultury Literackiej XIX i XX w. (obecna nazwa), poparta takimi nazwiskami, jak Jan Bujak, Sylwester Dziki, Jerzy Jarowiecki, An-

drzej Notkowski. Wykształcili kadre młodych prasoznawców, między innymi Adama Bańdo, Bożenę Pietrzyk, Michała Rogoża, Alfreda Toczka, Władysławę Wójcik, Grażynę Wronę. W Katedrze powstało najwięcej prac monograficznych, dotyczących czasopism, historii czasopiśmiennictwa, sylwetek redaktorów i bibliografii zawartości czasopism. Są to obszerne prace analityczne i adnotowane bibliografie zawartości czasopism, zarówno tych społeczno-politycznych, kulturalnych, historycznych, jak i zawodowych, regionalnych i lokalnych. Niemalą grupę stanowią opracowania prasy dla dzieci i młodzieży, prasy szkolnej, akademickiej, naukowej, kobiecej itd.

Seminaria magisterskie i licencjackie w latach 1977–2005 prowadziły 44 osoby (nazwiska ujęte w tabeli 3). Promotorzy prac mieli ogromny wpływ na wielorakość tematów będących odbiciem ich zainteresowań i badań. Były i są to osoby bezpośrednio związane z profilem studiów, jak również pracownicy reprezentujący zbliżone kierunki humanistyczne. W okresie 1977–2005 promotorami prac byli zarówno bibliotekoznawcy, literaturoznawcy, bibliografowie, prasoznawcy, językoznawcy, naukoznawcy, jak i badacze historii książki i literatury dziecięcej.

2. Analiza prac badawczych za lata 1992–2005

W latach 90. badaniami naukowymi objęto 7 głównych grup tematyczno-problemowych. Są to: dzieje książki i wydawców, historia i funkcja społeczna bibliotek, bibliografia i informacja naukowa, historia prasy, historia literatury polskiej i kultura literacka, czytelnictwo i historia nauki oraz biografistyka. W 1995 r. utworzono 5 pracowni (Bibliotekoznawstwa, Czasopiśmiennictwa Polskiego i Kultury Literackiej XIX i XX w., Historii Książki, Informacji Naukowej oraz Teorii Tekstu i Edytorstwa) podporządkowując im tematy prac dyplomowych. W ramach studiów dziennych i zaocznych zostały przygotowane specjalizacje: biblioteki szkolne i pedagogiczne, biblioteki publiczne, informacja naukowa, edytorstwo i czasopiśmiennictwo polskie XIX i XX wieku. Poszerzyło się również pole badań i zainteresowań kadry naukowej, co widoczne jest w różnorodności tematyki prac magisterskich. I choć prace mają charakter zróżnicowany pod względem tematycznym, to mieszczą się w większości dyscyplin nauki o książce.

W wyszczególnionym okresie 1992–2005 promotorami prac magisterskich i licencjackich było 35 osób. Najwięcej prac magisterskich i licencjackich zostało obronionych u Jerzego Jarowieckiego (304). Prace pisane pod jego kierunkiem zostały scharakteryzowane w osobnych publikacjach⁷. W omawianym okresie seminaRIA prowadzili zarówno pracownicy o długim stażu pracy, jak również młodzi badacze, absolwenci Instytutu: Adam Bańdo (5), Hanna Batorowska (25), Halina

⁷ H. Grzywacz, D. Wilk, *Bibliografia prac magisterskich i doktorskich za lata 1969–1995 napisanych pod kierunkiem Profesora dra hab. Jerzego Jarowieckiego w czterdziestolecie pracy naukowej i dydaktycznej*, Kraków 1996; toż za lata 1996–2004, Kraków 2005.

Bursztyńska (1), Henryk Czubała (16), Krzysztof Dmitruk (11), Anna Faber-Chojnacka (6), Tadeusz Frączyk (13), Barbara Góra (24), Lidia Ippoldt (35), Roman Jaskuła (46), Maria Jazowska-Gumulska (80), Barbara Kamińska-Czubała (42), Maciej Kawka (75), Franciszek Kleszcz (1), Maria Konopka (82), Halina Kosętka (90), Henryka Kramarz (63), Piotr Krywak (56), Maria Lizis (7), Andrzej Notkowski (100), Jerzy Ossowski (19), Maria Pidłypczak-Majerowicz (10), Marek Pieczonka (29), Bożena Pietrzyk (57), Maria Radwańska (18), Janusz Sowiński (8), Wacława Szelińska (93), Józef Szocki (96), Alfred Toczek (26), Ewa Wójcik (20), Krzysztof Woźniakowski (110), Grażyna Wrona (64), Józef Zając (37), Michał Zięba (43). W sumie w tym okresie powstało 1712 prac magisterskich i licencjackich.

Obok prac prasoznawczych i bibliotekarskich, powstało szereg prac z zakresu życia literackiego i kulturalnego. Wiąże się to z zatrudnieniem specjalistów z zakresu szeroko pojętej literatury, pedagogiki, historii oświaty. H. Kosętka, obecny dyrektor Instytutu, obok prac bibliotekarskich i prasoznawczych prowadzi przede wszystkim seminaria i prace magisterskie z recepcji literatury i życia literackiego, zarówno instytucji, jak i miast, regionów czy obszarów wiejskich. H. Kramarz obszarem badań obejmuje historię wychowania i pedagogikę, ale pod jej kierunkiem powstają również prace bibliotekarskie i bibliograficzne. Seminarzyści Krzysztofa Woźniakowskiego obronili prace z zakresu nie tylko czasopiśmiennictwa, ale także z dziedziny literatury, zagadnień wydawniczych i edycji dzieł, K. Dmitruk prowadził prace z zakresu kultury. Ze współczesnym życiem literackim łączy się tematyka prac pisanych pod kierunkiem J. Ossowskiego. Wiele prac magisterskich z seminariów P. Krywaka dotyczy prasy i literatury fantastycznonaukowej. Z zakresu krytyki literackiej i kultury pisane były prace pod opieką H. Czubały. Wiele prac językoznawczych i łączących w sobie tematykę językoznawczą i bibliotekarską powstało pod opieką M. Kawki i M. Lizis. Seminarzyści pracujący w bibliotekach szkolnych lub bibliotekach publicznych dziecięcych podejmowali bardzo często prace z zakresu literatury dziecięcej i młodzieżowej, które prowadziła M. Jazowska-Gumulska.

W latach 1992–2005 powstały 472 prace z zakresu bibliologii i bibliotekarstwa, w tym 452 prace magisterskie i 20 licencjackie (od 1998 r.). Tematyka prac jest bardzo zróżnicowana zarówno ze względu na rodzaje i typy bibliotek, jak również miejscowości, w których mieściły się omawiane biblioteki, księgozbiory czy instytucje. Są prace monograficzne dotyczące bibliotek szkolnych, naukowych i publicznych, miast z całego obszaru kraju (tabela 4).

Adamów	1	Jastrzębie Zdrój	1	Niemodlin	1	Spytkowice	1
Alwernia	1	Jaworzno	1	Nowa Huta	5	Stalowa Wola	1
Babice	2	Jedlicze	1	Nowy Sącz	3	Starachowice	1
Bełchatów	1	Jerzmanowice	1	Nowy Targ	1	Strzyżów	2
Biała Nizna	1	Kalwaria Zebrzydowska	1	Nowy Wiśnicz	1	Sucha Beskidzka	1

Biała Podlaska	1	Katowice	3	Nowy Żmigród	1	Sułoszowa	1
Biecz	2	Kęty	1	Nysa	1	Szczepanów	1
Bochnia	2			Olkusz	1	Tarnobrzeg	1
Bolesław	1	Kielce	3	Ostrowiec Świętokrzyski	1	Tarnów	1
Borek Stary	1	Kietrz	1	Oświęcim	1	Tomaszów Lubelski	1
Borzęcin	1	Klimontów	1	Pilzno	1	Tuczępy	1
Brzesko	5	Kluczbork	1	Podegrodzie	1	Tyniec	1
Brzeźnica	1	Kłaj	1	Polanka Wielka	1	Ustrzyki Dolne	1
Brzozów	1	Kolbuszowa	1	Proszowice	1	Wadowice	1
Budzów	1	Kraków	28	Przemyśl	1	Wałbrzych	2
Chrzanów	1	Krosno	3	Przyborów	1	Warszawa	2
Czechowice	1	Limanowa	1	Rabka	3	Wieliczka	3
Czudziec	1	Lubaczów	1	Racibórz	2	Wierzbica	1
Dąbrowa Górnicza	1	Łańcut	1	Radom	2	Wodzisław Śląski	1
Dębica	3	Łopuszna	1	Radziszów	1	Wojnicz	1
Dębowiec	1	Maków Podhalański	1	Rybna	1	Wola	1
Drwinia	1	Miechów	3	Rybnik	1	Zakliczyn	2
Głębczyce	1	Mielec	1	Rymanów	1	Zakopane	1
Gołcza	1	Mława	1	Rzeszów	4	Zamość	2
Gorlice	3	Mniów	1	Sandomierz	4	Złoczów	1
Hrubieszów	1	Mogiła	1	Sanok	1	Żarnowiec	1
Iłża	1	Mokrzyska	1	Sędziszów Małopolski	1	Żary	1
Jarocin	2	Mszana Dolna	3	Sieradz	2	Żywiec	2
Jarosław	2	Muszyna	1	Siewierz	1	A także: Wilno, Poczajów	
Jasło	3	Myślenice	2	Skalbmierz	1	Galicja Wsch.: Lwów	4
Jasienica Rosieńska	1	Niedźwiedź	1	Skierniewice	1		

Tabela 4. Wykaz miejscowości opracowanych bibliotek za lata 1992–2005

Tematyka prac jest często ściśle związana z miejscem zamieszkania studentów. Ma to także dobre strony, ponieważ materiał badawczy i opracowania monograficzne są bardziej wiarygodne, a student będąc w swoim środowisku ma ogromne możliwości dotarcia do źródeł archiwalnych, przeprowadzenia badań, czy dokonania wywiadów z ludźmi w swoim miejscu zamieszkania.

Ilościowy stan prac poświęconych poszczególnym bibliotekom przedstawia dołączona tabela 5.

Biblioteki szkolne	23
Biblioteki pedagogiczne	14
Biblioteki naukowe i szkół wyższych	10
Biblioteki publiczne	90
Biblioteki towarzystw naukowych	2
Biblioteki muzealne i archiwalne	13
Wypożyczalnie i czytelnie	7
Prywatne księgozbiory	8
Zakonne księgozbiory	10
Biblioteki parafialne	6
Biblioteki zakładowe	3
Biblioteki domów kultury i klubów	3
Biblioteki sanatoryjne, domów dziecka i in.	3

Tabela 5. Wykaz bibliotek objętych tematyką prac

Przy porównaniu tabeli 4 i 5 zwraca uwagę duża liczba prac mających ścisły związek ze środowiskiem bibliotekarskim Krakowa i jego okolic*. Jest to uwarunkowane nie tylko dużym skupiskiem bibliotek, ale przede wszystkim bogatym warsztatem badawczym⁸. Oprócz prac monograficznych dotyczących wyszczególnionych wcześniej bibliotek, są również prace odnoszące się do warsztatu pracy dla nauczycieli i księgozbiorów podręcznych w bibliotekach szkolnych, funkcjonowania bibliotek szkolnych i ich działalności pedagogicznej⁹. Wiele prac dotyczy czytelnictwa dzieci, młodzieży, nauczycieli, a także różnych grup społecznych osadzonych w swoim środowisku wiejskim lub miejskim, do którego dociera bibliotekarz biblioteki szkolnej

* Przykłady prac magisterskich są wyborem z uwagi na tematykę, autorka nie poddaje ich ocenie merytorycznej. Przykłady analiz tematów badawczych ilustrowane są w przypisach wybranych pracowników.

⁸ M. Kozak, „Biblioteka naukowa i Archiwum Muzeum Historycznego miasta Krakowa”, 1994, prom. K. Woźniakowski; I. Różycka, „Biblioteka Uniwersytetu we Lwowie w latach 1871–1939”, 2000, prom. A. Toczek.

⁹ D. Kwiatek, „Działy nauczycielskie w bibliotekach szkolnych: zawartość i wykorzystanie na przykładzie gminy Tuczepy”, 1999, prom. M. Konopka; A. Stachucy, „Księgozbiór podręczny w bibliotece liceum ogólnokształcącego Jego struktura i wykorzystanie na przykładzie bibliotek liceów ogólnokształcących w Starachowicach”, 1996, prom. M. Radwańska.

i publicznej¹⁰. Niektóre prace dotyczą konferencji bibliotekarzy, kształcenia bibliotekarzy z uwzględnieniem ośrodków kształcenia, czy bibliotek publicznych w Unii Europejskiej i ich obecnych realiów¹¹. Są także nowe tematy prac dotyczące komputeryzacji i automatyzacji bibliotek, marketingu czy nowych zawodów, które powstają na bazie bibliotekarstwa (infobroker)¹². Pojawiają się w tematyce prac zainteresowania bibliotekami zagranicznymi. Są również tematy dotyczące organizowania wystaw (BJ), a także prace poświęcone wybitnym bibliotekarzom, społecznikom (4 prace)¹³. Na podstawie analizy tematyki prac można stwierdzić, że zweryfikowano stan badań polskiej książki po 1945 r. Tematem chętnie podejmowanym w pracach jest produkcja i historia książki w Galicji zarówno Zachodniej, jak i Wschodniej¹⁴.

Wiele prac poświęconych jest zbiorom bibliotek. W analizowanym okresie powstały 94 prace, w tym 4 licencjaty. Promotorami prac byli, T. Frączyk (5), W. Szelińska (43), J. Jarowiecki (10), M. Kawka (5), A. Toczek (1), M. Jazowska-Gumulska (1), M. Zięba (4), K. Woźniakowski (2), R. Jaskuła (3), M. Konopka (4), H. Kosętko (3), M. Lizis (3), H. Kramarz (2), M. Radwańska (1), K. Dmitruk (10), J. Szocki (1), A. Notkowski (1).

Na podstawie analizy prac sądzić należy, że w zasobach bibliotecznych magazynów kryje się ogromne bogactwo dokumentów zróżnicowanych pod względem formy i treści. Tematem prac był zarówno osiemnastowieczny dramat angielski i francuski¹⁵, jak i *Zalusciana XVI w.* znajdujące się w zasobach Biblioteki Czartoryskich oraz *polonica XVI–XVIII w.* w zasobach Archiwalnej Biblioteki Dekanalnej w Limanowej. Takie prace powstały między innymi na seminariach T. Frączyka, specjalisty w zakresie starych druków, pracownika Biblioteki Czartoryskich. Na seminariach W. Szelińskiej i M. Pidłypczak-Majerowicz powstały prace nie tylko z zakresu historii książki, ale także dotyczące zbiorów bibliotek klasztornych (druki polskojęzyczne z XVI–XVIII w., starodruki polskojęzyczne w zbiorach klasztornych)¹⁶.

¹⁰ R. Dudziak, „Działalność bibliotek szkół podstawowych w Kętach w latach 1945–1994”, 1995, prom. M. Konopka.

¹¹ A. Solińska, „Jarocin jako ośrodek kształcenia i doksztalcania bibliotekarzy w latach 1947–1996”, 1998, prom. J. Jarowiecki; G. Kiszka, „Biblioteki publiczne krajów Unii Europejskiej w świetle polskich publikacji”, 2002, prom. J. Zajac.

¹² M. Zawadzka, „Marketing w bibliotece...”, 2002, prom. J. Jarowiecki; D. Idziak, „Automatyzacja procesów bibliotecznych na przykładzie zintegrowanego systemu bibliotecznego VTLS. Cz. 1, 2”, 1997, prom. B. Czubałowa.

¹³ A. Kozak, „Działalność wystawiennicza Biblioteki Jagiellońskiej w latach 1980–1990 i jej recepcja prasowa”, 1994, prom. K. Woźniakowski; J. Kustra, „Irena Bar-Święch, dziennikarz i bibliotekarz”, 1997, prom. J. Jarowiecki.

¹⁴ S. Suchan, „Księgozbiory domowe inteligencji i ziemiaństwa we Lwowie w XIX i na początku XX wieku na podstawie katalogów, inwentarzy i literatury przedmiotu”, 1993, prom. J. Szocki.

¹⁵ J. Biśta, „XVIII-wieczny dramat angielski w zbiorach Biblioteki Czartoryskich w Krakowie”, 1992, prom. T. Frączyk.

¹⁶ R. Babiarczyk, „Starodruki w języku polskim w zbiorach Biblioteki Muzeum Zamku w Łańcucie”, 1995, prom. W. Szelińska; R. Wajda, „Druki siedemnastowieczne w języku polskim w księgozbiórce klasztoru o.o. Bernardynów w Krakowie”, 1998, prom. W. Szelińska; M. Strzępek, „Biblioteka Dominikanów w Borku Starym na podstawie inwentarza z XVIII wieku”, 2005, prom. M. Pidłypczak-Majerowicz.

Prace magisterskie pisane pod opieką pracowników Instytutu to próby monografii i katalogi starodruków w zbiorach klasztornych Kolegiaty Wiślickiej, misjonarzy na Stradomiu, o.o. bernardynów w Krakowie, o.o. bazylianów w Wilnie, redemptorystów w Tuchowie, zbiory prasy Wyższego Seminarium Duchownego w Tarnowie, opracowania biblii polskich z XVI i XVII w. w zbiorach bibliotek poznańskich, druki polskojęzyczne w zbiorach PAT-u. Opracowane zostały także starodruki przechowywane w zbiorach Muzeum-Zamku w Łańcucie, starodruki w języku polskim znajdujące się w zbiorach uniwersyteckich w Białymstoku. Inny typ zbiorów bibliotecznych będący przedmiotem opracowań to kalendarze. Opracowano Kalendarz Lwowski, kalendarze zwykle i specjalistyczne, medyczne, zachowane w zbiorach bibliotek naukowych Krakowa, Warszawy, w bibliotekach publicznych i księżnicach muzealnych (np. Muzeum Ziemi Przemyskiej)¹⁷. Także kalendarze katolickie, dla rodzin, gospodyń, humorystyczne, polskie kalendarze z lat 1800–1850, również kalendarze polonijne, a nawet prospekty księgarskie ze zbiorów Biblioteki Jagiellońskiej.

Prace powstały nie tylko dzięki zainteresowaniom i pracom badawczym pracowników Instytutu, ale również w wyniku inwencji twórczej zdolnych i nieprzeciętnych studentów, a tematem opracowań stały się także między innymi przewodniki turystyczne Rzeszowa i okolic¹⁸, Limanowej, Krakowa. Do opracowanych zbiorów specjalnych zaliczyć trzeba też pamiętniki zachowane w zbiorach Biblioteki Publicznej w Rzeszowie, dokumenty życia społecznego Biblioteki Publicznej w Krośnie, stare widokówki w bibliotekach Zagłębia Dąbrowskiego¹⁹, zbiory specjalne w MBP w Sandomierzu. To także regionalia, książka kaszubska i literatura w zbiorach BJ, piśmiennictwo dotyczące Bochni, Suchej Beskidzkiej, Zamościana oraz książki kucharskie i reprinty w zbiorach bibliotek Krosna²⁰. Powstały również prace dotyczące edycji literatury pięknej w prywatnych zbiorach Potockich, edycji utworów Marii Konopnickiej w zbiorach muzealnych poetki w Żarnowcu, opracowania księgozbiorów instytucjonalnych i prywatnych, np. Galicyjskiego Towarzystwa Gospodarskiego we Lwowie w opracowaniu E. Franaszek-Chlebickiej, czy zbiór książek po Janie Matejce w Nowym Wiśniczu. Nie zapomniano o księgozbiorach domowych uczniów²¹, książkach dla młodzieży, a nawet księgozbiorach zakładów karnych²².

Ważnym działem w opracowaniach magisterskich jest czytelnictwo.

¹⁷ P. Bielawska, „Kalendarze efemerydy pierwszej połowy XIX w. znajdujące się w krakowskich bibliotekach naukowych”, 1995, prom. W. Szelińska; B. Potoczna, „Kalendarze polonijne w Bibliotece Jagiellońskiej w Krakowie na przestrzeni stulecia 1839–1939”, 1993, prom. W. Szelińska; J. Niewidek, „Kalendarze lwowskie wydane w latach 1918–1939”, 1994, prom. J. Jarowiecki.

¹⁸ M. Szczęsna, „Przewodniki po Krakowie w zbiorach BJ (1914–1952)”, 2004, prom. M. Kawka.

¹⁹ A. Skwara, „Stara widokówka jako dokument i jako zabytek kultury materialnej w Zagłębiu Dąbrowskim”, 2004, prom. H. Kramarz.

²⁰ B. Bialik, „Polskie książki kucharskie w latach 1945–1989”, 2001, prom. K. Woźniakowski.

²¹ S. Kurzydło, „Księgozbiory domowe uczniów klas V–VIII”, 1996, prom. J. Szocki.

²² M. Kokoszka, „Księgozbiór Biblioteki Zakładu Karnego w Nowym Wiśniczu i jego wykorzystanie”, 2004, prom. M. Konopka.

Powstało z tego zakresu bibliologii 148 prac, w tym 28 licencjackich. Najwięcej prac napisano pod opieką J. Szockiego (71) i J. Jarowieckiego (17). Promotorami prac byli również: M. Jazowska-Gumulska (7), J. Zając (12), M. Kawka, K. Dmitruk, H. Kosętka, B. Pietrzyk, M. Radwańska, M. Konopka, R. Jaskuła, M. Pieczonka, E. Wójcik, L. Ippoldt (14), A. Faber-Chojnacka, B. Kamińska-Czubała (5), G. Wrona (1).

Tematy prac skupione są wokół kilku aspektów społecznego obiegu książki. Jest to czytelnictwo różnych grup społecznych w zróżnicowanym wieku – od najmłodszych czytelników, uczniów klas młodszych, starszych, licealnych, studentów, żołnierzy, nauczycieli, robotników i ludzi starszych, a także ludzi niewidomych, niepełnosprawnych zarówno dzieci, jak i starszych²³. Badania czytelnicze obejmują także kobiety i mężczyzn, środowiska wiejskie i miejskie oraz dzielnice dużych miast. Badania ankietowe z zakresu czytelnictwa były przeprowadzane w wielu miejscowościach (Kraków, Nowa Huta, Limanowa, Grybów, Krynica, Wadowice, Częstochowa, Chrzanów i Mława, Piotrków Trybunalski, Toruń i Skierniewice, Nowe Brzesko, Lipnica Murowana, Tylmanowa i in.)²⁴. Prace seminaryjne są więc bardzo dobrym źródłem i materiałem statystycznym stanu czytelnictwa lat 90. i obecnych. Autorzy prac przebadali różne formy pracy z czytelnikiem, prace nauczycieli-bibliotekarzy w szerzeniu czytelnictwa wśród uczniów, nauczycieli i rodziców²⁵. Badaniami czytelniczymi objęto również wybory lektur. Przebadano stan czytelnictwa czasopism wśród uczniów np. szkół średnich Krakowa czy czytelnictwo literatury pięknej i poezji wśród kobiet miast i wsi, wśród młodzieży²⁶, a nawet w zakładach penitencjarnych przy ul. Montelupich w Krakowie i w Nowym Sączu²⁷.

Powstałe prace udowodniły, że książka może mieć ogromny wpływ na rehabilitację ludzi chorych i niepełnosprawnych. Jest również narzędziem poznawania świata dla niewidomych. Świadome i ukierunkowane oddziaływanie na chorego książką w bibliotekarstwie to biblioterapia – nowa specjalizacja Akademii Pedagogicznej. Tym obszarem badań również zajmowali się i zajmują się pracownicy Instytutu (J. Szocki, L. Ippoldt), a studenci na seminariach chętnie podejmowali i podejmują tematy z zakresu biblioterapii. W ciągu ostatnich lat (1996–2005) powstało 12 prac magisterskich i 8 licencjackich. Promotorami prac byli: J. Szocki (5), J. Jarowiecki (1), L. Ippoldt (9), H. Kosętka (1), B. Kamińska-Czubała (3), H. Czubała (1). Określono stan badań z zakresu czytelnictwa i biblioterapii osób niepełnosprawnych na łamach czasopism od 1980 do 2005 roku. Dokonano analizy stanu czytelnictwa dzieci niepełnosprawnych, dzieci upośledzonych umysłowo w stopniu lekkim, niewidomych

²³ A. Żak, „Czytelnictwo osób niewidomych i niedowidzących użytkowników Biblioteki Publicznej”, 2000, prom. L. Ippoldt.

²⁴ L. Sporek, „Upodobania czytelnicze młodzieży szkół średnich w Limanowej”, 1992, prom. J. Zając.

²⁵ A. Olechowska, „Formy pracy z czytelnikiem (na przykładzie szkół podstawowych w Dębicy)”, 1998, prom. E. Wójcik.

²⁶ T. Lewandowska, „Czytelnictwo kobiet w mieście... (Kraków)”, 1996, prom. J. Szocki; I. Molikiewicz, „Czytelnictwo żołnierzy służby czynnej...”, 1996, prom. J. Szocki.

²⁷ P. Pasternak, „Czytelnictwo osadzonych w areszcie”, 1993, prom. J. Szocki.

i niedowidzących. Zostały przebadane i wyróżnione formy pracy biblioterapeutycznej w bibliotece szkolnej, w szpitalach, sanatoriach i ośrodkach szkolno-wychowawczych (Nowa Huta, Kraków, Chrzanów)²⁸.

W latach 1992–2005 powstały z zakresu bibliografii 103 prace magisterskie i 7 licencjackich. Trudno jest jednak w wielu pracach określić dokładną ich tematykę, ponieważ bibliografia bardzo często zazębia się z innymi dyscyplinami. Niemniej jest to dość pokaźna liczba prac zawierających bogate źródła bibliograficzne. Najwięcej prac bibliograficznych w analizowanym okresie powstało pod opieką M. Jazowskiej-Gumulskiej (24), B. Pietrzyk (19), J. Ossowskiego (12), J. Jarowieckiego (13), H. Kosętki (5). W większości są to bibliografie osobowe podmiotowo-przedmiotowe twórców (poetów i pisarzy) nie tylko literatury dziecięcej, ale dla dorosłych, dawnej i współczesnej, historyków, krytyków literatury²⁹. W pracach bibliograficznych wyróżniani są także artyści, uczeni, dziennikarze, bibliotekarze, księża, społecznicy, kolekcjonerzy i bibliofile osoby zarówno z obszarów miejskich, jak i wiejskich, z konkretnego regionu (np. Śląska Cieszyńskiego, Mszany Dolnej)³⁰, przy czym opracowania te są różnicowane pod względem formy, czyli są to opracowania monograficzne, spisy i omówienia bibliograficzne.

Największym działem, najpopularniejszym wśród magistrantów oraz cieszącym się największym zainteresowaniem badawczym jest czasopiśmiennictwo. W omawianym okresie z tej dziedziny powstały 476 prace, w tym 29 licencjackich. Promotorzy prac to specjaliści prasoznawcy: J. Jarowiecki, A. Notkowski, ale również naukowcy innych specjalizacji podejmujący problematykę prasoznawczą. Czasopiśmiennictwo jako dziedzina wiedzy funkcjonuje w relacjach z innymi dziedzinami i dlatego jest chętnie proponowane jako temat prac dyplomowych przez innych specjalistów. Dotyczą one rynku wydawniczego prasowego, czasopism z różnych dziedzin wiedzy. Wyróżniamy czasopisma literackie, kulturalne, techniczne, zawodowe, sportowe itd., czasopisma adresowane do dzieci, dorosłych, kobiet i mężczyzn itd. Istnieją prace magisterskie i licencjackie pisane pod opieką bibliotekoznawców (np. R. Jaskuły, M. Radwańskiej, E. Wójcik), językoznawców (M. Kawki, M.T. Lizis), literaturoznawców (H. Kosętki, K. Woźniakowskiego, H. Czubały), historyków literatury dziecięcej (M. Jazowskiej-Gumulskiej, B. Pietrzyk), historyków książki (M. Konopki), historyków literatury fantastycznej (P. Krywaka)³¹, badaczy biblioterapii (L. Ippoldt), drukarstwa i edytorstwa (M. Pieczonki, M. Zięby), czytelnictwa (J. Szockiego). Prace

²⁸ J. Głowacka, „Biblioteka szkolna jako pracownia terapeutyczna”, 2000, prom. L. Ippoldt; K. Żurek, „Terapia książką wobec problemów dzieci szkół integracyjnych”, 2004, prom. H. Kosętki.

²⁹ G. Jamka, „Janina Porazińska: bibliografia podmiotowo-przedmiotowa”, 1992, prom. M. Jazowska-Gumulska; D. Lucia, „Tadeusz Konwicki: bibliografia osobowa”, 1996, prom. J. Ossowski.

³⁰ L. Kaczmarczyk, „Bibliografia twórczości Zofii i Zdzisława Jachimeckich...”, 1994, prom. H. Batorowska; J. Klisz, „Jan Broda piewca regionu Śląska Cieszyńskiego i jego zbiory”, 1995, prom. W. Szelińska; L. Jajkiewicz, „Norbert Lipoczy: kolekcjoner i bibliofil”, 1999, prom. H. Czubała.

³¹ R. Adamek, „«Przegląd Słowiański» (1831–1882): próba monografii”, 1993, prom. R. Jaskuła; B. Wodyńska, „Książka, biblioteka, czytelnictwo na łamach «Tygodnika Powszechnego» 1981–1990”, 1993, prom. J. Szocki; H. Laskowska, „«Kalendarz Opolski» w latach 1959–1996”, 1998, prom. E. Wójcik; A. Łukasik, „Księga świata... 1851–1863”, 1999, prom. G. Wrona; L. Majka, „Rola «Nowej Fantasty-

dotyczą również reklamy i marketingu, które mają swoje miejsce na łamach czasopism. Rozprawy magisterskie opracowane są w postaci monografii czasopism, spisów i omówień bibliograficznych oraz opracowań dokumentacyjnych. W pracach tych zawarty jest obszerny zakres wiedzy prasoznawczej w postaci dokumentacji, materiałów archiwalnych, redakcyjnych, wywiadów z ludźmi prasy, analizy dorobku ludzi prasy, ogromna prezentacja rynku prasowo-wydawniczego w różnych środowiskach, miastach i regionach kraju (od Kaszub aż po Zakopane) ze szczególnym uwzględnieniem terenów południowej Polski³². Badaniami prasoznawczymi są objęte różne grupy zawodowe i społeczne³³, których problemy znalazły odzwierciedlenie na łamach prasy zarówno zawodowej, jak i społeczno-politycznej, prowincjonalnej czy lokalnej. W pracach magisterskich uwzględniane są dzieje czasopism polskich i polonijnych z okresu zaborów i nie tylko, okresu międzywojennego, okupacji i okresu powojennego do 1989 roku i współcześnie³⁴. Opracowywane są również tematy bibliotekarskie na łamach czasopism, problematyka czytelnictwa prasy w różnych środowiskach i grupach wiekowych. Pojawiają się nowe obszary badań czasopiśmiennictwa, szczególnie w okresie transformacji kraju, a więc dotyczące również prasy, rynku prasowego, nowych korporacji, badania nowych upodobań czytelników itd. Wiele prac dotyczy prasy lokalnej, parafialnej, mniejszości narodowych³⁵.

Najwięcej obronionych prac prasoznawczych w badanym okresie, także tych tematycznie powiązanych z innymi dziedzinami wiedzy, powstało u J. Jarowieckiego (155), pedagoga, prasoznawcy i literaturoznawcy. Prasoznawca i historyk A. Notkowski wypromował 83 magistrów. Warsztat pracy Profesora, doświadczenie zawodowe oraz formy pracy dydaktycznej ośmielały studentów do podejmowania bardzo ciekawych tematów prac dyplomowych³⁶.

Informacja naukowa to młody kierunek studiów, ulegający ogromnym przemianom, a kadra naukowa to absolwenci Instytutu oraz pokrewnego kierunku z Uniwersytetu Jagiellońskiego. Naukowcy Zakładu Informacji Naukowej podejmują nietrywialną tematykę prac badawczych z zakresu informacji, informatologii, technologii infor-

ki)..."2002, prom. P. Krywak; P.Czubek, „Prasa lokalna w Tarnowie w l. 1989–2003...”, 2004, prom. H. Kosętko.

³² B. Demska, „Prasa zakopiańska do 1918 roku”, 2002, prom. A. Notkowski; B. Orłowska, „Czasopisma naukowe w Krakowie 1945–1993”, 1996, prom. G. Wrona.

³³ A. Welna, „Problematyka bibliotek szkolnych na łamach czasopism fachowych w latach 1989–1993”, 1995, prom. M. Konopka; B. Nowak, „«Twój Styl» – czasopismo dla kobiet...”, 1995, prom. J. Jarowiecki.

³⁴ M. Kościelnik, „«Płomyk» w latach 1918–1925/26”, 1992, prom. J. Jarowiecki; A. Kordyń, „Ruch prasowo-wydawniczy w lokalnych ośrodkach Galicji Zachodniej 1848–1918...”, 1998, prom. A. Notkowski; I. Lachman, „Współczesna prasa polonijna na terenie Nadrenii Północnej Westfalii w latach 1991–2001”, 2003, prom. K. Woźniakowski.

³⁵ K. Dzięciel, „«Znak»: katolicki miesięcznik kulturalny w latach 1980–2003”, 2004, prom. M. Konopka; S. Kwiecień, „Polskojęzyczna prasa żydowska w Krakowie w latach 1918–1939...”, 2000, prom. A. Notkowski.

³⁶ A. Ostapiuk, „Geografia wydawnicza prasy prowincjonalnej w Małopolsce Zachodniej 1918–1939”, 2000, prom. A. Notkowski; B. Paw, „Prasa społeczno, literacko, kulturalna Krakowa w dobie przedautonomicznej (1831–1867)”, 2003, prom. A. Notkowski.

macyjnej, architektury komputerów. Dlatego prac magisterskich jest też mniej. W analizowanym okresie powstały 53 prace, w tym 9 licencjatów. Promotorami prac byli F. Kleszcz (1), J. Zając (2), H. Batorowska (18), J. Jarowiecki (2), M. Zięba (1), B. Kamińska-Czubała (16), M. Kawka (1), H. Czubała (1). Tematy podejmowanych prac są bardzo ściśle związane ze środowiskiem bibliotekarskim i bibliotek. Problemy informacji naukowej w bibliotekach występują w pracach zlokalizowanych w „Bibliografii prac magisterskich ... 1992–2004” w dziale 2 dotyczącym bibliotek i bibliotekarstwa. Prace uwzględniały zarówno stan badań z lat dziewięćdziesiątych³⁷, jak też dotyczyły wydawnictw informacyjnych, katalogów i baz danych. Na seminariach H. Batorowskiej powstały monograficzne opracowania działalności CINTE, IINTE i Serii CINTE³⁸. Najwięcej prac dotyczy miejsca komputerów w systemie edukacji szkolnej i systemów informacyjnych. Przedmiotem badań H. Batorowskiej są nowe technologie informacyjne, nowe formy kształcenia nauczycieli i nauczycieli bibliotekarzy, kultura informacyjna w bibliotekach. Dlatego też te tematy przeważają w pracach magisterskich³⁹.

Powstały prace dotyczące nowych zawodów w bibliotekarstwie, np. infobroker, nowych form internetowego udostępniania tekstów, nowych systemów kształcenia bibliotekoznawców w Polsce i za granicą, np. w Stanach Zjednoczonych, ponieważ nowymi technologiami w kształceniu zawodowym zajmuje się B. Kamińska-Czubała, która potrafiła zarazić tą tematyką seminarzystów. Przykładem jest praca Justyny Derlatki: „Nowe technologie a rozwój specjalności w zawodzie bibliotekarskim” (2004). Przedmiotem badań objęta jest również działalność informacyjna regionalnych centrów informacji europejskiej, np. w Nowym Sączu, czy tworzenie centrów multimedialnych w szkołach ponad gimnazjalnych. W badaniach podjęto próbę oceny serwisów internetowych bibliotek, na przykład liceów krakowskich, poddając ocenie portale WWW, jakość stron bibliotek krakowskich, szkolnych i publicznych⁴⁰. Na pograniczu językoznawstwa i informacji naukowej elektronicznej lokuje się prace pisane u M. Kawki. Podejmowane tematy prac z zakresu informacji naukowej są aktualne, a różnorodność poruszanych problemów świadczy o szerokich zainteresowaniach kadry Instytutu.

W zakresie historii drukiarstwa, działalności wydawniczej, edytorstwa i księgarstwa powstało w omawianym okresie 317 prac, w tym 4 licencjackie. Jest to bardzo duży dział wiedzy bibliologicznej, który jest obecny od samego początku w programie kształcenia studentów i bardzo często wybierany na seminariach magisterskich.

³⁷ R. Młynarska-Gromek, „Miejsce i rola książki w nowych mikrosystemach oświaty”, 1992, prom. J. Zając; J. Derlatka, „Nowe technologie a rozwój specjalności w zawodzie bibliotekarza”, 2004, prom. B. Kamińska-Czubała.

³⁸ E. Żelawska, „Wydawnictwa ciągle CINTE oraz IINTE opublikowane w latach 1950–1990”, 1994, prom. H. Batorowska.

³⁹ J. Sarlej, „Użytkownicy informacji i ich przygotowanie do korzystania z nowoczesnych technologii informacyjnych na przykładzie szkół średnich Krakowa”, 1996, prom. H. Batorowska.

⁴⁰ J. Mamak, „Ocena jakości stron internetowych wybranych bibliotek publicznych”, 2004, prom. B. Kamińska-Czubała; W. Zaremba, „Multimedialne centra informacyjne w szkołach ponad gimnazjalnych województwa wielkopolskiego”, 2004, prom. B. Kamińska-Czubała.

Załączona tabela wykazuje zakres wybieranych tematów.

Lp.	Tematyka	Liczba prac
1.	Antykwariaty	3
2.	Drukarze, nakładcy	2
3.	Drukarnie	6
4.	Drukarstwo miast	26
5.	Działalność wydawnicza	50
(w tym między innymi: bibliotek 2, centrów kultury 2, instytutów naukowych 2, muzeów 16, teatru 1, towarzystw i stowarzyszeń 17, zakonów 4)		
6.	Edycje dzieł autorów polskich i obcych	54
7.	Przekłady	11
8.	Serie wydawnicze	64
9.	Wydawcy	49
10.	Wydawcy galicyjscy	16

Tabela 6. Tematyka prac magisterskich i licencjackich na seminariach z edytorstwa, księgarstwa i drukarstwa

Promotorami prac byli: H. Batorowska, K. Dmitruk, T. Frączyk (5), J. Jarowiecki (26), R. Jaskuła (8), B. Góra (30), M. Jazowska (12), M. Konopka (23), P. Krywak (25), A. Notkowski, B. Kamińska-Czubala (3), M. Kawka (28), H. Kosętko (4), H. Kramarz (2), M. Pieczonka (23), B. Pietrzyk (2), J. Sowiński (3), W. Szelińska (10), A. Toczek (3), E. Wójcik, K. Woźniakowski (60), G. Wrona (19), J. Zajac, M. Zięba (11). Przedmiotem badań z zakresu historii drukarstwa i działalności wydawniczej objęto takie miasta, jak: Bochnia, Cieszyn, Gorzów Wielkopolski, Kielce, Kraków, Krosno, Lwów, Mikołów, Pszczyna, Przemyśl, Radom, Stary Sącz, Strzyżów, Swoszowice, Tarnów, Zabrze i Żywiec.

Z analizy tematyki wynika, że najwięcej prac dotyczy serii wydawniczych zarówno dla najmłodszych czytelników, jak i dla dorosłych, ogólnych, popularnonaukowych, naukowych, zawodowych, podręczniczych, z różnych dziedzin wiedzy, literackich⁴¹. Prace magisterskie dokumentują serie powstałe na przestrzeni lat⁴², opracowane w postaci monografii, spisu bibliograficznego. U P. Krywaka powstawały prace dotyczące fantastyki⁴³. Dokonano także opracowania monograficznego wydań zbiorowych

⁴¹ R. Rachwał, „Monografia serii wydawniczej «Biblioteka Szkoły Powszechnej» (1933)”, 1998, prom. G. Wrona; J. Orłowska, „Seria wydawnicza «Biblioteka Analiz Literackich» 1959–1998”, 1999, prom. K. Woźniakowski.

⁴² B. Bukowska, „Serie wydawnicze dla dzieci i młodzieży 1989–1993”, 1996, prom. M. Jazowska-Gumulska.

⁴³ E. Grzyb, „«Fantastyka – Przygoda». Seria wydawnicza oficyny «Iskry»: próba monografii”, 1995, prom. P. Krywak.

dzieł pisarzy staropolskich opublikowanych w dobie autonomii galicyjskiej⁴⁴. Prace te mają często charakter historyczny. Swe miejsce znalazły również serie kryminalne, serie historyczne. Kilka prac poświęconych jest seriom wydawniczym Biblioteki Narodowej⁴⁵. Są to przeważnie próby prezentacji księgoznawczej i recepcji dzieł ujętych w serie wydawnicze. Najwięcej tego typu prac powstało na seminariach M. Jazowskiej-Gumulskiej, P. Krywaka, M. Konopki. W sumie w analizowanym okresie zostało opracowanych 55 tytułów serii wydawniczych.

Następną wyróżniającą się problematyką prac jest edytorstwo. To edycje dzieł literackich na przestrzeni wieków, zarówno autorów polskich, jak i obcych wydanych na terenie Polski. W sumie w badanym okresie wyliczono 53 prace, które pisano u J. Jarowieckiego, T. Frączyka, M. Konopki, P. Krywaka, M. Zięby, G. Wrony, ale najwięcej prac monograficznych dotyczących tej tematyki powstało pod kierunkiem K. Woźniakowskiego. Wyróżniamy edycje dzieł Ignacego Krasickiego, Aleksandra Fredry, Hansa Ch. Andersena, Johna Steinbecka, Fiodora Dostojewskiego. Poważna grupa prac dotyczy działalności wydawniczej wydawców i nakładców prywatnych, drukarń prywatnych, a także wydawnictw małych i dużych⁴⁶.

Prace podejmują w szerokim zakresie charakterystykę działalności środowiska drukarskiego miast i małych miejscowości. Najwięcej prac dotyczy historii drukarstwa i wydawnictw dużych miast (Krakowa i Tarnowa); są one ujęte przeważnie w formie opracowań monograficznych⁴⁷. W trakcie analizy problematyki prac został wyłoniony obszerny temat dotyczący środowiska Galicji Wschodniej, ze szczególnym uwzględnieniem Lwowa i okresu historycznego z czasów zaborów aż po rok 1939. Są to prace powstałe w wyniku bardzo szeroko prowadzonych badań przez M. Konopkę. Obejmują cały okres historyczny Galicji, środowisko drukarskie, wydawnicze tych terenów⁴⁸.

Z problematyki prac napisanych w l. 1992–2005 wynika, że dokonano analizy działalności wydawniczej różnych środowisk zawodowych, na przykład bibliotek, instytucji kulturalnych, muzeów, teatru, towarzystw i stowarzyszeń, a nawet zgromadzeń zakonnych⁴⁹. Przedmiotem zainteresowań magistrantów były również lata współczesne, ponieważ powstały opracowania monograficzne o niezależnych oficynach

⁴⁴ E. Zając, „Rola ośrodków wydawniczych w drugiej połowie XIX w. w upowszechnianiu pięknej epoki stanisławowskiej”, 1999, prom. M. Konopka.

⁴⁵ S. Zaporowska, „Edycje literatury polskiej okresu romantyzmu w Serii I BN w latach 1919–1995”, 1996, prom. K. Woźniakowski.

⁴⁶ E. Kornasiewicz, „Edycje prozy J. Courths-Mahler w powojennej Polsce”, 2000, prom. P. Krywak; M. Biel, „Działalność wydawnicza Polskiego Towarzystwa Pedagogicznego”, 1992, prom. Jerzy Jarowiecki; B. Sęk, „Polskie wydania «Krzyżaków» H. Sienkiewicza w latach 1900–1945”, 2001, prom. H. Kosętko.

⁴⁷ J. Sawicka, „Dorobek drukarzy krakowskich w latach 1861–1870”, 2003, prom. M. Konopka; E. Majerska, „Działalność wydawnictw krakowskich w latach 1945–1950”, 1996, prom. M. Pieczonka.

⁴⁸ D. Marzec, „Jan Czapiński – drukarz i nakładca galicyjski”, 1995, prom. Maria Konopka.

⁴⁹ A. Gurbisz, „Działalność wydawnicza Miejskiej Biblioteki Publicznej im. J. Słowackiego w Tarnowie”, 1997, prom. M. Kawka; G. Ramza, „Działalność wydawnicza Starego Teatru im. Heleny Modrzejewskiej w Krakowie 1954–1997”, 1998, prom. M. Zięba.

nach wydawniczych, katolickich, o wydawnictwach tzw. drugiego obiegu, o działalności wybitnych edytorów, redaktorów⁵⁰, środowisk nauki, drukarni akademickich i PAN⁵¹. Prace w ujęciu historycznym prezentują osiągnięcia wczesnego drukarstwa krakowskiego, losy firm księgarsko-wydawniczych z XIX w., aż do lat 90. XX w. Przedmiotem opracowania są nie tylko druki polskojęzyczne, starodruki w języku polskim, ale również literatura komiksowa, książka multimedialna⁵². Nie brak również tematów współczesnych, dotyczących drukarstwa po 1989 r., liczne są też prace o reklamie współczesnej książki, digitalizacji druku, o współczesnych wydawnictwach i ich sytuacji prawno-ekonomicznej⁵³. Występują również tematy prac łączące w sobie tematykę z pogranicza prasoznawstwa, bibliografii i literatury, które trudno jest przyporządkować do jednego tematu.

Ostatnim analizowanym działem „Bibliografii prac magisterskich...” jest literaturoznawstwo, historia literatury i kultury oraz literatura dla dzieci i młodzieży. W omawianym okresie powstało 275 prac, z tego 13 licencjackich. Promotorami prac byli zarówno bibliotekoznawcy (J. Zając, T. Frączyk, M. Konopka, L. Ippoldt, M. Pieczonka, G. Wrona, E. Wójcik, A. Toczek), jak i językoznawcy (M. Kawka, M. Lizis), historycy (H. Kramarz) oraz prasoznawcy (A. Notkowski, J. Jarowiecki). Ze statystyki wynika, że najwięcej prac literaturoznawczych napisano pod kierunkiem J. Jarowieckiego (39), który od początku istnienia Instytutu nakreślił kierunek prac badawczych nie tylko bibliotekoznawczych, ale również literaturoznawczych. Powstały prace z zakresu historii kultury i życia literackiego wielu instytucji, miast i małych miejscowości, z których pochodzili seminarzyści (m.in. Andrychów, Bochnia, Gorlice, Dąbrowa Tarnowska, Kraków, Nysa, Sanok). Swym zasięgiem obejmują całą południową Polskę. Problematyka pierwszych prac magisterskich pisanych pod opieką historyka literatury była II wojna światowa i przejawy życia kulturalnego i literackiego w konspiracji, obozach koncentracyjnych, a nawet gułagach⁵⁴. Są również prace badawcze dotyczące polskiej powieści historycznej, a także korespondencji, pracy pisarskiej, działalności wydawniczej J.I. Kraszewskiego⁵⁵.

Mamy w omawianych pracach tematykę ze współczesnego życia literackiego, którą zgłębiano na seminarium J.S. Ossowskiego, literaturoznawczą, dotyczącą

⁵⁰ B. Szarek, „Juliusz Kleiner jako edytor i redaktor”, 1998, prom. M. Pieczonka.

⁵¹ A. Grudniewska-Truchlewska, „Działalność wydawnicza Oddziału Polskiej Akademii Nauk w Krakowie w latach 1957–1997”, 1999, prom. J. Jarowiecki.

⁵² Z. Maj, „Formy i reklamy promocji książki w l. 1989–1998...”, 1999, prom. M. Pieczonka; T. Trela, „Literatura komiksowa...”, 1998, prom. J. Jarowiecki.

⁵³ K. Sosin, „Digitalizacja druku we współczesnej poligrafii...”, 2004, prom. M. Kawka; J. Wolska, „Forma typograficzna polskich ilustrowanych czasopism dla kobiet wydawanych w Polsce po roku 1980...”, 2005, prom. J. Sowiński.

⁵⁴ A. Kaźmierczyk-Henzelman, „Przejawy życia kulturalnego w obozie koncentracyjnym na Majdanku”, 1992, prom. J. Jarowiecki; B. Haładus, „Przejawy życia kulturalnego Polaków więzionych w ZSRR w latach 1939–1956 w świetle wspomnień”, 1996, prom. J. Jarowiecki.

⁵⁵ M. Florczyk, „Życie i twórczość J.I. Kraszewskiego w krytyce literackiej w latach 1988–2004”, 2005, prom. H. Kosętką; A. Nawalany, „Współpraca J.I. Kraszewskiego z pismami warszawskimi...”, 2000, prom. J. Jarowiecki.

twórczości Elizy Orzeszkowej czy Muzeum J.I. Kraszewskiego w Dreźnie, pisaną u H. Bursztyńskiej, językoznawczą u M. Kawki i M.T. Lizińskiej⁵⁶.

Najwięcej prac z recepcji twórczości powstało na seminariach Haliny Kosętki, obecnego Dyrektora Instytutu. Prace powstałe u H. Kosętki dotyczą nie tylko recepcji twórczości H. Sienkiewicza, ale również odbioru utworów adaptowanych w wersji filmowej (*Przedwiośnie*, *Ogniem i mieczem*, *Krzyżacy*, *Pianista*)⁵⁷. Są również edycje wydań utworów autorów polskich i obcych, także prace powstałe w wyniku inspiracji studentów i zachęty ze strony H. Kosętki do własnych badań na polu kultury i życia literackiego własnego miejsca zamieszkania, regionu. Seminarzyści dokonali opracowań monograficznych dokumentujących sylwetki i działalność kulturalną i literacką znanych społeczników, poetów i pisarzy, redaktorów, a także postaci kobiece występujące np. w twórczości H. Sienkiewicza⁵⁸. H. Kramarz, pedagog i historyk, w sferze swych zainteresowań związanych z historią oświaty i kultury powstałe w wyniku inspiracji studentów i zachęty do prac badawczych swoich seminarzystów. Powstały prace dotyczące życia kulturalnego Brzeska, Lipnicy Murowanej, Brzeźnicy i Słomnik oraz prace badawcze z zakresu problematyki romskiej i innych mniejszości narodowych, ich życia kulturalnego i oświatowego⁵⁹. Problematykę życia kulturalnego swych miejscowości poruszali seminarzyści M. Jazowskiej-Gumulskiej, A. Notkowskiego, B. Pietrzyk, G. Wroney, E. Wójcik⁶⁰. Wiele prac dotyczy działalności kulturalnej placówek oświatowych, muzeów i stowarzyszeń. Najwięcej prac poświęconych jest Krakowowi, dużemu ośrodkowi kulturalnemu, posiadającemu ogromne walory poznawcze, archiwalne i dokumentacyjne.

Dużą grupę prac magisterskich stanowią badania z zakresu literatury dziecięcej i młodzieżowej. Z uwagi na pedagogiczny charakter uczelni oraz specjalizację w Instytucie (biblioteki szkolne) studenci podejmowali problematykę z zakresu literatury dziecięcej i młodzieżowej. Wielu studentów studiowało i pracowało w szkole lub upatrywało w przyszłości pracę w bibliotece szkolnej, stąd ogromne zainteresowanie lekturą szkolną, lekturą dla najmłodszych i młodzieży starszej. Tematy prac niejednokrotnie spokrewnione są z czytelnictwem, bibliografią lub edytorstwem literatury dziecięcej. Opracowano między innymi w postaci monografii lub spisu bibliograficznego twórczość Anny Kamińskiej, Jerzego Broszkiewicza, Ireny Jurgielewiczowej, Małgorzaty Musierowicz, Ludwika Jerzego Kerna, Astrid Lindgren, Anny Onichi-

⁵⁶ J. Wajda, „Językowy obraz kobiety w tekstach Katarzyny Grocholi” 2004, prom. M. Kawka.

⁵⁷ M. Grugel, „Recepcja filmu Andrzeja Wajdy «Pan Tadeusz»”, 2001, prom. H. Kosętka; B. Skonieczna, „Recepcja filmu «Quo Vadis» Jerzego Kawalerowicza na podstawie powieści Henryka Sienkiewicza”, 2002, prom. H. Kosętka.

⁵⁸ I. Czerkas, „Archetyp kobiecości w literaturze polskiej okresu od 1900 do 1939 r. w oparciu o «Biegnącą z wilkami» Charissy Pinkola Esses”, 2004, prom. H. Kosętka; M. Mól, „Motyw uczyty w powieści «Quo Vadis?» H. Sienkiewicza”, 2003, prom. H. Kosętka.

⁵⁹ K. Twardosz, „Romowie w kulturze polskiej w świetle «Dialogu» – «Pheniben» i przykładów z Czarnej Góry”, 2003, prom. H. Kramarz.

⁶⁰ B. Dębiński, „Życie społeczno-kulturalne miasta Sanoka w latach 1918–1939”, 1998, prom. A. Notkowski.

mowskiej, Janusza Korczaka. Powstały prace dotyczące strony edytorskiej literatury dla dzieci i młodzieży, roli ilustracji dla młodego czytelnika. Kilka prac zajęło się stanem badań na temat literatury dziecięcej XIX, XX wieku, a także po 1989 r. W pracach podejmowano również problematykę literatury popularnonaukowej, fantastyki, materiałów informacyjnych i encyklopedycznych dla młodego czytelnika. Pod kierunkiem H. Kosętki powstały prace dotyczące adaptacji filmowych utworów dziecięcych i młodzieżowych. Swoje miejsce znalazły prace dotyczące badaczy literatury dziecięcej⁶¹ czy współczesnej lektury młodzieżowej polskiej i zagranicznej⁶². Są to przeważnie opracowania monograficzne, zestawienia bibliograficzne, omówienia krytyczne⁶³.

Prace magisterskie powstałe na przestrzeni 30 lat to ogromny dorobek naukowy, a zgromadzony w nich materiał źródłowy, archiwalny, dokumentacyjny może posłużyć do tworzenia baz, dokumentujących polskie środowisko literackie, kulturalne, prasoznawcze, wydawnicze, ze szczególnym wyróżnieniem Polski Południowej.

Takie tematy prac naukowo-badawczych i postępująca specjalizacja pracowników są naturalną konsekwencją rozwoju Instytutu i polityki kadrowej.

Research topics in MA and BA theses defended in the Institute of Scientific Information and Library Science, Pedagogical University of Cracow, in years 1992–2005

Abstract

The research topics dealt with in MA and BA theses defended in years 1992–2005 are thematically varied, yet they can all be subsumed in different fields of bibliography. The research problems can be divided into following subject-groups: history of books and publishers, history and social function of libraries, bibliography and scientific information, history of the press, history of Polish and foreign literature, literary culture, readership, history of science and biographology. The MA and BA seminars in 1992–2005 were conducted both by librarianship scientists and by researchers in related branches of human science. In this period, 1712 papers were written, on a wide range of different subjects. The papers focused both on large centres with great research possibilities, and on smaller ones, usually the birthplaces of authors. The research topics are a very good source and statistical material for investigations into the readership of 1990s and later years, as well as into the state and condition of Polish libraries, press and editorial centres, and cultural and educational institutions.

⁶¹ I. Halota, „Józef Zbigniew Białek jako badacz literatury dziecięcej i młodzieżowej”, 2003, prom. B. Pietrzyk.

⁶² M. Twardosz, „Harry Potter...”, 2004, prom. Krzysztof Woźniakowski; B. Bolesta, „Astrid Lindgren i jej twórczość w oczach współczesnych”, 2003, prom. B. Pietrzyk.

⁶³ M. Rzepczyński, „Janusz Korczak w dydaktyce szkolnej i bibliotecznej”, 2004, prom. H. Kramarz; A. Prochom, „Baśń w subkulturze dziecięcej”, 1998, prom. K. Dmitruk.